

Lokale veelvoorkomende criminaliteit/ZSM

- Inmiddels komen vier van de vijf zaken via de ZSM-locatie binnen
- OM 7 keer 14 uur actief in ZSM
- Eerste ZSM-beslissing in bijna 80 procent van de zaken binnen een week genomen

ZSM-werkwijze

2013 was het jaar waarin de nieuwe ZSM-werkwijze landelijk en ketenbreed werd ingevoerd. In die werkwijze buigen politie, OM, Reclassering Nederland, Slachtofferhulp Nederland en de Raad voor de Kinderbescherming zich samen en snel over de veelvoorkomende criminaliteit in de wijk. Verdachten krijgen heel snel te horen voor welke interventie of vervolgstap de officier van justitie kiest. De schade en wensen van het slachtoffer worden direct meegenomen. ZSM is: direct een relevante strafrechtelijke reactie tot stand brengen, en zorgen dat slachtoffers, verdachten en de samenleving merken dat er iets gebeurt. Vorig jaar stroomden 184.700 zaken op de ZSM-locaties binnen. Dat komt neer op zo'n 80 procent van alle zaken die geschikt zijn om via ZSM te worden beoordeeld. In 2012 was dat nog zo'n 25 procent. Aan de 'ZSM-tafel' kon het OM in circa tweederde van de zaken een eerste beslissing nemen over de strafrechtelijke afdoening. Zo'n eerste beslissing wordt in bijna tachtig procent van de zaken binnen een week genomen. Voorheen werd vaak maanden over de afhandeling van zo'n zaak gedaan.

FOTO | KOEN SUYK, ANP

Aanpak en rol van het OM, en van anderen

De ZSM-aanpak van lokale veelvoorkomende criminaliteit raakt steeds bekender. In die aanpak is de officier van justitie een maatschappelijke teamspeler geworden. Voorheen zaten de officier en zijn ondersteuning op het parket. De contacten met politie en andere ketenpartners zoals Reclassering Nederland, Raad voor de Kinderbescherming en Slachtofferhulp Nederland vonden vaak na elkaar plaats, per telefoon en op papier. Nu vormt de officier met de partners al een team op het moment dat zaken binnenkomen. Het gaat in het algemeen om heterdaadzaken: de zaak is opgelost, er is een verdachte. Aan de ZSM-tafel informeren en adviseren de partners de officier, zodat de officier snel het plaatje compleet heeft: dit zijn de gepleegde feiten; dit is bekend over de omstandigheden en het verleden van de verdachte; dit is de emotionele, fysieke en financiële schade van het slachtoffer; dit is de atmosfeer in de wijk. Met al deze informatie kan de officier snel en goed afwegen of een zaak met het strafrecht moet worden afgedaan en welke interventie dan het meest passend is voor dader én slachtoffer én de lokale gemeenschap.

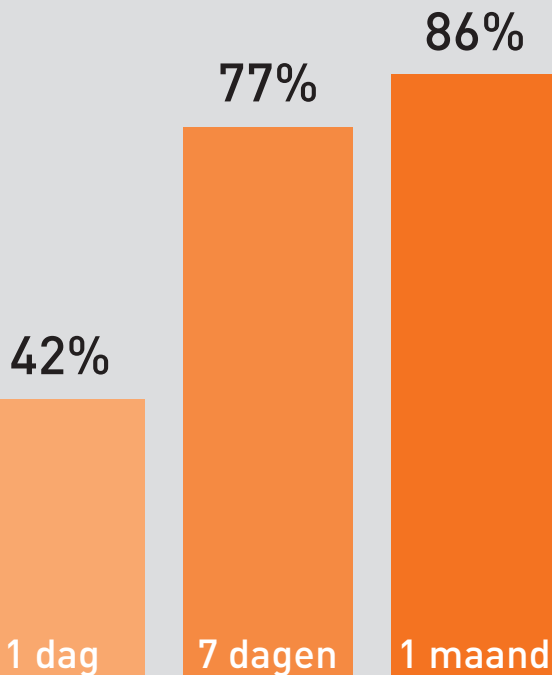
Waar dat verantwoord kan, handelt de officier de zaak af binnen de termijn voor verhoor. Dat betekent dat het OM de verdachte een boete of taakstraf kan opleggen, en zoveel mogelijk ook een schadevergoeding zal vragen. Als de strafzaak te ingewikkeld of ernstig is om direct te worden afgedaan, kan de officier de zaak op andere manieren snel en selectief afdoen. Bijvoorbeeld door te beslissen dat de verdachte in verzekering wordt gesteld en na

drie dagen voor de rechter komt, door de OM-zitting een paar dagen uit te stellen of door alvast een datum voor de zitting bij de rechter te bepalen. Ook kan de officier de zaak naar het Veiligheidshuis verwijzen, bijvoorbeeld bij huiselijk geweldzaken. Daar kan nader onderzoek worden gedaan, ook met zorgpartners, opdat de juiste interventie kan worden gekozen. De officier van justitie neemt dan ook een beslissing over de vraag of de verdachte bijvoorbeeld alvast een gebiedsverbod krijgt. Bij ZSM is het startpunt de verdachte, maar het slachtoffer is net zo belangrijk. Het gaat er om direct een relevante strafrechtelijke reactie tot stand te brengen en te zorgen dat slachtoffers, verdachten en de samenleving merken dat er iets gebeurt.

‘ZSM is met name ook slachtoffergericht’, zegt Harry Crielaars, voorzitter Raad van Bestuur van Slachtofferhulp Nederland. ‘De aandacht voor de positie van het slachtoffer beperkt zich niet meer tot die van zware misdrijven. Ook slachtoffers van veelvoorkomende criminaliteit worden vaak de dag na een caféruzie of vernieling al benaderd door Slachtofferhulp Nederland. Dat wordt gewaardeerd.’

Slachtoffers blijken duidelijke informatie rondom het delict op prijs te stellen. Binnen ZSM krijgt een slachtoffer vaak het aanbod contact te hebben met Slachtoffer in Beeld. Deze organisatie bemiddelt tussen dader en slachtoffers. Een slachtoffer worstelt vaak met vragen: Had de dader het speciaal op mij gemunt? Heb ik nog wat te vrezen? Door die zorgvuldig voorbereide bemiddelingsgesprekken blijft het slachtoffer veel minder last

Doorlooptijden ZSM 2013

Binnen ZSM wordt onder andere gestreefd naar efficiëntie en snelheid. Dat zijn prima uitgangspunten

houden van wat hem is overkomen. Dat sterkt hem bij het verder gaan met het leven. Ook na 2013 willen de ZSM-partners dat de rol van Slachtofferhulp in het slachtoffer- en schadeproces wordt uitgebouwd.

De nieuwe aanpak van lokale veelvoorkomende criminaliteit mag niet ten koste gaan van de positie van de verdachte. De snelheid van ZSM kan voor verdachten goed uitpakken. De reclassering kan aan de ZSM-tafel direct aan de slag: Wat zijn de achtergrond en omstandigheden van de verdachte? Hoe staat het met zijn geestelijke ontwikkeling? Welke straf past bij de verdachte, of juist niet? Het OM hecht veel belang aan een goed verankerde rechtsbijstand voor de verdachten, opdat advocaten dicht bij de ZSM-tafel hun cliënten kunnen bijstaan. In 2013 gaf het OM op veel plekken voorlichting aan de lokale balie en wisselde het met advocaten van gedachten over de gevolgen van de ZSM-werkwijze. Landelijk is er een werkgroep "ZSM en Rechtsbijstand" gevormd met leden van het OM, de Politie, Ministerie van Veiligheid en Justitie, de Raad voor de Rechtsbijstand, en –op persoonlijke titel– van de advocatuur. Het advies van die werkgroep dient als basis voor een aantal rechtsbijstandspilots die in 2014 binnen ZSM zullen plaatsvinden.

'Het belang van rechtshulp binnen ZSM wordt door iedereen erkend', zegt Bert Fibbe, portefeuillehouder ZSM in de Nederlandse Orde van Advocaten. 'Maar een model waarin de functies van rechter en aanklager in één persoon verenigd zijn, heeft een rechtstatelijk in het oog springende schaduwzijde.' Fibbe pleit

Dure koptelefoon

Een jongen moet als tegenprestatie voor een verloren weddenschap een koptelefoon stelen. Maar de beveiliging van de winkel ziet de diefstal en draagt de jonge dief over aan de politie, waarop de jongen in de politiecel belandt. Op de officier maakt het motief voor de diefstal weinig indruk. Er is geen aanleiding om af te wijken van de richtlijnen voor strafeisen. De jongen verlaat aan zijn moeders zijde het bureau, nadat hij een geldboete van bijna tweehonderd euro heeft betaald en de gestolen koptelefoon aan de winkel is geretourneerd. Via deze lik-op-stuktransactie is de zaak voor de jongeman afgedaan.

ervoor dat ZSM niet te snel gaat. 'Verdachten willen snel naar huis, maar snel beslissen mag niet afdoen aan de kwaliteit.' 'Binnen ZSM wordt onder andere gestreefd naar efficiëntie en snelheid. Dat zijn prima uitgangspunten. De rechtsgang is ook vaak te lang. Maar met deze voortvarende aanpak is er minder tijd voor overdenking. De verdachte kan weer snel naar huis. Maar snel beslissen mag natuurlijk niet afdoen aan de kwaliteit van de beslissing en aan de rechten van de verdachte. Daarnaast is informatie cruciaal. Informatie over wat de consequenties zijn van een beslissing. Verdachten realiseren zich veel te weinig dat ze bijvoorbeeld later mogelijk geen Verklaring omtrent het gedrag (VOG) kunnen krijgen na een OM-afdoening. Met name voor jeugdigen is dat van groot belang, want alleen saaie jongeren

Spaanse bekladders

Vijf Spaanse jongeren die met spuitbussen meerdere metro-stellen bekladden, worden – met de verfsten nog op hun handen – aangehouden. Ze hebben geen geld om ter plekke een boete te voldoen en betaling via acceptgiro kan niet bij gebrek aan adressen. Werkstraffen in Nederland zijn evenmin aan de orde voor deze buitenlandse daders. Een ‘supersnel-rechtzitting’ die maandag? De officier vindt dat de schade door hen vergoed moet worden: een door de rechter opgelegde schadevergoeding zal lastig te innen zijn in Spanje. De OM-schaderegelaar heeft inmiddels overlegd met de vervoersmaatschappij, die alleen genoegen neemt met een vergoeding van de schoonmaakkosten à vijfduizend euro. De officier stelt daarom voor dat hij hun strafzaak niet zal doorzetten, als zij dat bedrag betalen. Een van hen vertelt dat zijn vader vast wel duizend euro wil betalen zodat hij er vanaf is. Maar zo werkt het niet: de officier houdt allen hoofdelijk aansprakelijk en ziet pas van vervolging af als het hele bedrag op tafel komt. Daarna moeten ze het maar onderling verrekenen. Zo gebeurt het ook: al het geld wordt per spoed-overboeking overgemaakt. De gevorderde schade is hiermee vergoed en de twee nachten die de verdachten in een cel hebben doorgebracht, hebben zij ongetwijfeld ook als straf ervaren.

blijven braaf. Zonder VOG kunnen ze vaak geen stageplaats krijgen en kan een incident ingrijpende gevolgen hebben voor hun opleiding en hun toekomst. Zulke beslissingen vragen om een zorgvuldige afweging waarover soms lang(er) nagedacht moet worden.’

‘Het is van belang’, vervolgt Fibbe, ‘dat verdachten de mogelijkheid hebben om hun hart te luchten. Dat advocaten verdachten kunnen consulteren en dat ze in samenspraak met de officier kunnen zoeken naar een oplossing. Deze informatiebundeling levert ook een kwaliteitsvergroting op die bijvoorbeeld de kans op verzetten tegen de beslissing van de officier verkleinen. Die gezamenlijkheid is een efficiëntieslag.’

Doelstelling en resultaten

De invoering van de nieuwe werkwijze is kleinschalig begonnen. In 2011 zijn de pilots gestart en steeds meer partners haakten aan, vonden hun rol en verbeterden het proces. Eind 2012 was ZSM operationeel; 2013 moest het jaar worden waarin grootschalig en ketenbreed volgens de ZSM-werkwijze ging worden gewerkt. Dat betreft de aanpak van veelvoorkomende criminaliteit in de regio's. Maar ook de afdoening van dronken rijders via de Centrale Verwerking Openbaar Ministerie (CVOM).

De cijfers laten zien dat de nieuwe aanpak van lokale veelvoorkomende criminaliteit inderdaad een vlucht heeft genomen. Vorig jaar stroomden 184.700 zaken ZSM binnen. Dat komt neer

Spugende ruitentrapper

Een man die niet meer een café in mag, trapt boos tegen de ruiten. Als twee agenten hem aanspreken, scheldt de man hen uit. Als de agenten hem hun politiebus in willen duwen, bespuugt hij een van de agenten. Via ZSM komt de zaak voor de rechter.

In de rechtszaal legt de officier uit dat de Wet beperking taakstraffen sinds enige tijd van kracht is. Die wet bepaalt dat geen werkstraf mag worden opgelegd, als iemand in de afgelopen vijf jaar wegens een soortgelijk feit al een werkstraf heeft verricht. Iemand zoals verdachte dus. De rechter legt conform de eis vijftien dagen celstraf op.

op zo'n tachtig procent van alle zaken die geschikt zijn om via ZSM te worden beoordeeld. In 2012 was dat nog zo'n 25 procent. Aan de 'ZSM-tafel' kon het OM in circa tweederde van de zaken een eerste beslissing nemen over de strafrechtelijke afdoening (116.500 zaken). De andere zaken zijn niet geschikt om in één keer te beoordelen en worden doorgestuurd voor bespreking in het veiligheidshuis of voor verder onderzoek door politie en/of OM. In ongeveer een kwart van de 116.500 zaken besloot het OM direct tot een geldboete, een taakstraf of een voorwaardelijk sepot. In ruim een derde (36 procent) werd besloten de zaak voor te leggen aan de rechter, waarvan bijna tien procent via (super) snelrecht. In elf procent van de zaken werd de zaak gepland op een OM-zitting om de verdachte te horen voordat een OM-strafbeschikking werd opgelegd. Ruim een kwart van de zaken werd vroegtijdig in de keten afgevangen, doordat de officier van justitie besloot de zaak niet verder te vervolgen (bijvoorbeeld wegens onvoldoende bewijs) dan wel buiten-strafrechtelijk af te doen (bijvoorbeeld door een Halt-afdoening). Deze eerste beslissing werd in 77 procent van de zaken binnen een week genomen. Voorheen duurde het maanden voordat verdachte en slachtoffer wisten waar ze aan toe waren.

ZSM staat inmiddels. Politie en OM zijn trots dat de nieuwe werkwijze snel is omarmd en massaal is ingevoerd. Maar ZSM is nooit af. Ook de komende jaren zal verder worden gezocht naar snelle, selectieve, slachtoffer- en samenlevingsgerichte interventies.

Aan de 'ZSM-tafel' kon het OM in circa tweederde van de zaken een eerste beslissing nemen over de strafrechtelijke afdoening

Beschonken bestuurder

Even na 1 uur 's nachts wordt in Zandvoort een jongeman staande gehouden die zijn snorfiets met onvaste hand bestuurt. Deze beginnende bestuurder heeft een aardige slok op; vijf keer meer dan toegestaan. De politie belt direct met landelijke dienst ZSM Centraal van de Centrale Verwerking Openbaar Ministerie (CVOM), dat kan vanaf donderdag tot en met zondagavond de klok rond. Zijn rijbewijs wordt ingehouden en op basis van een verkort proces verbaal wordt direct de eis bepaald. De verdachte gaat naar huis met een oproeping voor een OM-zitting. Eis: 350 euro en drie maanden het rijbewijs kwijt.

ZSM zorgt bij verkeerszaken zodoende zeer snel voor duidelijkheid. De meeste betrokkenen zijn blij dat snel duidelijk is hoe hoog de boete is en of ze hun rijbewijs een tijdje kwijt zijn. Rijbewijsmaatregelen worden ook direct in het rijbewijsregister geregistreerd. In het geval van deze jongeman geen overbodige maatregel. Drie weken later wordt hij namelijk zonder rijbewijs weer dronken van de weg gehaald. Via ZSM Centraal wordt hij dit keer heengezonden met een dagvaarding. Door de ZSM-werkwijze kon de recidive in de tweede zaak direct worden meegenomen. De rechter legt hem 500 euro boete, nog eens drie maanden ontzegging van de rijbevoegdheid én twee weken voorwaardelijke gevangenisstraf op.

Gesneden scooterbestuurder

Als een scooterbestuurder door een automobilist wordt 'gesneden', ontstaat een verkeersruzie. Dat loopt zo uit de hand, dat de scooterbestuurder de automobilist een klap geeft.

De aangehouden verdachte, die geen antecedenten heeft, heeft spijt en wil zijn excuses aanbieden. Via Slachtofferhulp Nederland wordt het slachtoffer benaderd en via de politie wordt de verdachte ontboden. Uiteindelijk schrijft de verdachte een excuusbrief en koopt hij op eigen initiatief een cadeaubon voor het slachtoffer. Slachtofferhulp Nederland checkt nog bij het slachtoffer of hij daarmee echt akkoord gaat. Dat is zo. Waarop de zaak wordt afgedaan met een voorwaardelijk sepot met alleen proeftijd.

ZSM 2013

instroom (= 80 % van misdrijfzaken die geschikt zijn voor ZSM)	184.700
beoordeeld via ZSM	116.500